

Bijlage 1

Dieren in de gemeente Overbetuwe

In deze tijd waarin dierenwelzijn steeds hoger op de agenda staat van de politiek, overheid en burgers, is het van belang om na te denken over de vraag hoe we met dieren (willen) omgaan en hoe hun bestaan zich verhoudt tot óns bestaan. Zien we de mens als gelijkwaardig aan het dier, als gebruiker of juist beschermer van het dier of iets daar tussenin?

Dieren roepen emoties op, er zijn meerdere belangen die soms moeilijk te verenigen zijn. Om een heldere en overtuigende visie uit te kunnen dragen, moeten we helder krijgen hoe wij ons willen verhouden tot dieren, zodat ons standpunt breed gedragen en daardoor geaccepteerd wordt.

Werkzaamheden binnen de gemeente

- Sluiten van overeenkomsten viswaternverhuur, jachthuur, beheer- en schadebestrijding
- Behandelen meldingen konijnenoverlast
- Galamapark: problematiek kippen/hanen en verzorging dieren in hertenkamp
- Park de Wuurde: problematiek illegaal vissen
- Uiteenlopende vragen en problemen over/met dieren(overlast) beantwoorden/oplossen
- Behandelen vergunningaanvragen
- Gevonden/vermiste dieren
- Bestrijding ratten

Wettelijk kader

Wet dieren

Op 1 januari 2013 is de Wet dieren in werking getreden. De Wet dieren is een kaderwet. Dit betekent dat deze een beperkt aantal regels stelt en daarnaast de mogelijkheid biedt om allerlei deelonderwerpen (bijvoorbeeld regels ten aanzien van houden en doden van dieren) te regelen via Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's) en ministeriële regelingen. De Wet dieren is de belangrijkste wet met betrekking tot gehouden dieren (onder ander landbouwhuisdieren en gezelschapsdieren) en bundelt alle regels ten aanzien van deze dieren in één wet.

Actueel: de Wet dieren is in november 2020 geëvalueerd. De samenvatting is opgenomen als bijlage 1. Een paar bevindingen: het niveau van dierenwelzijn is niet hoger geworden (maar dat was ook geen doel van de wet), er is veel verschil in (aantallen) regels per dier en de regels verschillen onderling en het begrip 'intrinsieke waarde' van het dier wordt niet genoeg uitgewerkt en heeft daardoor geen zelfstandig normatief gevolg. Verder wordt gesteld: "Niet zozeer de wet, als wel de ontwikkelingen in het maatschappelijk debat en voortschrijdend wetenschappelijk inzicht ten aanzien van het houden van dieren hebben afgelopen jaren geleid tot veranderingen ten gunste van dierenwelzijn. Daarbij constateert Berenschot (die de evaluatie heeft gedaan, LW) dat deze ontwikkelingen kunnen leiden tot besluitvorming over nieuwe normen, die vervolgens in de wet worden opgenomen. Het verbod op deelname van wilde dieren aan circussen uit 2015 is daarvan een voorbeeld."

Belangrijk in de Wet dieren:

- De erkenning van de *intrinsieke waarde* (eigenwaarde) van het dier als expliciet uitgangspunt;
- Positieflijst: zoogdieren die geschikt zijn om gehouden te worden als gezelschapsdier (nog niet in werking);
- Algemene zorgplicht: houdt dit in dat handelingen die mogelijkerwijs schade kunnen toebrengen aan het dier achterwege moeten worden gelaten of, voor zover mogelijk, moeten worden voorkomen dan wel beperkt. Iedereen is verplicht een dier in nood te helpen en het is verboden om een dier van de nodige zorg te onthouden (nog niet in werking).

Wet natuurbescherming

Per 1 januari 2017 trad de Wet natuurbescherming in werking. Deze wet vervangt de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. Het is daarmee de belangrijkste wet voor de bescherming van in het wild levende dieren en hun leefomgeving. In de Wet natuurbescherming is de bescherming vooral gericht op soorten die vanuit internationale afspraken beschermd moeten worden door Nederland. Wel is er voor de 'overige' soorten een basisbeschermingsregime en geldt voor alle soorten een zorgplicht.

Belangrijk in de Wet natuurbescherming:

- **Zorgplicht:** in het geval van de Wet natuurbescherming houdt de zorgplicht in dat in het wild levende dieren in principe met rust gelaten moeten worden. Burgers moeten gewonde of zieke dieren in nood echter wel helpen. Dit kan bijvoorbeeld door het dier naar een dierenasiel te brengen of een dierenambulance te bellen.

Burgerlijk Wetboek

Op grond van artikel 5:8 van het Burgerlijk Wetboek is de gemeente verplicht om gedurende twee weken een gevonden dier op te vangen en te verzorgen. In de praktijk wordt dit uitbesteed. De gemeente heeft een overeenkomst met het Dierentehuis Arnhem e.o., gevestigd in Velp.

Gemeentelijke vergunningen

Binnen de gemeente spelen diverse wettelijke regels en beleid een rol als het gaat om dieren(welzijn). Hierbij kan gedacht worden aan de Wet ruimtelijke ordening, waaruit bestemmingsplannen voortvloeien (in de toekomst de omgevingsplannen vanuit de Omgevingswet) en de Algemene plaatselijke verordening, op grond waarvan bijvoorbeeld evenementenvergunningen worden afgegeven.

Hoe doen we het nu binnen de gemeente?

Hengelsport

Hengelsportvereniging dient verzoek in voor aanvraag viswater of verlenging van een bestaande overeenkomst. In overleg met groen/beleid wordt dit al dan niet toegekend.

Wettelijke taak: geen. Gemeente bepaalt zelf of zij overeenkomsten al dan niet aangaat of verlengt. Er zijn geen vastgestelde criteria om al dan niet aan een verzoek te voldoen.

Hoe doen we het nu: over het algemeen komen we tegemoet aan de verzoeken vanuit hengelsportverenigingen, tenzij een bepaald water of de locatie niet geschikt is.

Kosten/baten: huur viswater bedraagt € 50 per jaar (huurovereenkomsten worden voor 3 jaar gesloten).

Jacht

Jacht: Individuele jagers dienen een verzoek in voor het huren van gemeentegrond voor de jacht. De afgelopen jaren zijn meerdere overeenkomsten aangegaan. In totaal wordt circa 28 ha verhuurd. De jacht betreft 5 dieren die in het jachtseizoen vrij bejaagbaar zijn: eend, konijn, haas, houtduif en fazant.

Wettelijke taak: geen. Gemeente bepaalt zelf of zij overeenkomsten al dan niet aangaat of verlengt. Er zijn geen vastgestelde criteria om al dan niet aan een verzoek te voldoen.

Hoe doen we het nu: indien mogelijk komen we tegemoet aan de verzoeken, ook omdat er geen beleid of gedachte is over de aanvaardbaarheid van de jacht

Kosten/baten: huur jachtrecht bedraagt € 5 per ha per jaar (jachthuurovereenkomsten worden voor 6 jaar gesloten). Momenteel € 120 per jaar.

Actueel: de Tweede Kamer heeft onlangs aangegeven een einde te willen maken aan de jacht op konijnen en hazen. De dieren staan nu nog met de fazant, de wilde eend en de houtduif op de lijst van dieren waar vrij op gejaagd mag worden. Deze dieren mogen in het jachtseizoen door jagers geschoten worden.

Sinds vorig jaar staan het konijn en de haas op de rode lijst van bedreigde diersoorten. Dat moet dan ook gevolgen hebben voor hun bescherming, vindt de Kamer. Het verbod geldt alleen voor de hobbyjacht of plezierjacht, niet in geval van ziektebestrijding, plagen of andere redenen voor jacht.

Beheer- en schadebestrijding (landbouwschade)

Beheer- en schadebestrijding: hier gaat het om bijvoorbeeld landbouwschade of schade bij recreatiegebieden. Jagers leggen een verzoek neer bij de gemeente voor jacht in het kader van beheer- en schadebestrijding. Het betreft een kleine 7 ha (bospercelen).

Wettelijke taak: in het geval van ernstige overlast waarbij diervriendelijke methoden (bijvoorbeeld verjaging) geen effect hebben, kan in het geval van beschermde diersoorten een ontheffing worden aangevraagd bij het bevoegd gezag (provincie, ministerie). De aanvraag voor ontheffing moet goed onderbouwd worden om gehonoreerd te worden.

Sommige dieren staan echter op de algemene vrijstellingslijst (waaronder het konijn) waardoor enkel schriftelijke toestemming nodig is van de grondeigenaar (de gemeente).

Hoe doen we het nu: het is in sommige gevallen lastig voor ons als gemeente om na te gaan in hoeverre er schade is of dreigt te ontstaan. Soms is dat makkelijker te achterhalen, bijvoorbeeld als het gaat om gemeentelijke sportvelden. Bij twijfel kan geschakeld worden met de provincie of de faunabeheereenheid voor advies.

Kosten/baten: € 5 per ha per jaar, momenteel € 33 per jaar.

Konijnenoverlast

Meldingen van konijnenoverlast komen via meerdere kanalen binnen. In het verleden is regelmatig een ontheffing aangevraagd bij het Ministerie van LNV, om konijnen te mogen vangen (en afmaken). Nu al paar jaar geen ontheffing, want geen (of weinig) meldingen. Normaliter lost dit 'probleem' zich ook vanzelf op: eens per 2 of 3 jaar heerst er myxomatose, waardoor een deel van de populatie sterft en weer op een meer evenwichtig peil komt.

Wettelijke taak: geen, tenzij er wellicht aantoonbaar grote risico's zijn.

Hoe doen we het nu: de laatste paar jaren geven wij aan geen actie te ondernemen, mede omdat het niet bewezen effectief is.

Kosten/baten: geen.

Ganzenoverleg

De afgelopen jaren was er één of twee keer per jaar een ganzenoverleg ten aanzien van de geluidsoverlast door beheer en schadebestrijding van ganzen, geïnitieerd door de gemeente Arnhem. Daarbij schuiven aan Overbetuwe, een aantal betrokken burgers, de Faunabeheereenheid en Uiterwaarde (beheerder Rijkerswoerdse Plassen). Een aantal jaar geleden hebben wij meebetaald aan een zgn. Agrilaser bij de Rijkerswoerdse Plassen, die ganzen bij het water moet verjagen. Het overleg is voor het laatst geweest in 2016.

Wettelijke taak: geen, ganzenoverlast is in principe dossier van provincie.

Hoe doen we het nu: doorverwijzen naar provincie of naar Park Lingezegen als het zich op die gronden afspeelt. Wel kunnen we een grondgebruikersverklaring afgeven aan jager die op gemeentelijke gronden wil schieten en dit mag op grond van de provinciale ontheffing.

Kosten/baten: geen.

Galamapark

Kippen/hanen

Sinds een paar jaar worden er overmatig veel kippen en hanen gesignaleerd in het Galamapark. In eerste instantie liepen deze dieren alleen binnen het hertenkamp, maar nu ook daarbuiten. Eind 2017 heeft een actie plaatsgevonden, waarbij circa 240 kippen/hanen zijn opgehaald en ondergebracht bij een stichting in het oosten van het land. In de zomer van 2019 heeft een tweede vangactie plaatsgevonden. Nu ging het om circa 40 kippen/hanen.

Tot nu toe is er nog geen structurele oplossing voor dit probleem gevonden.

Konijnen

De tamme konijnen die worden gedumpt in het park worden eruit gehaald door een inwonster van onze gemeente. Zij heeft hiervoor toestemming van de gemeente. Zij vangt ze op en herplaatst ze. De afgelopen tijd zijn dit er 2 geweest.

De wilde konijnen leveren over het algemeen weinig problemen op. Begin 2019 is wel de melding gekomen dat de konijnen jonge bomen aanvreten (waardoor ze niet aanslaan) en holen en gangen graven, die bij de wandelpaden verzakkingen veroorzaken. In 2020 is de konijnenziekte Myxomatose weer gesignaleerd. Hierdoor gaan veel konijnen dood en wordt de populatie weer op een meer evenwichtig niveau gebracht.

Herten

De herten in het hertenkamp worden door de beheerder van het Galamapark (vrijwilliger, vroegere medewerker van de gemeentewerf) verzorgd. De status van de dieren (wiens eigendom zijn ze) is niet geheel duidelijk. De kosten van voer en dierenarts worden door de gemeente betaald.

Wettelijke taak: geen, tenzij er wellicht aantoonbaar grote risico's zijn.

Hoe doen we het nu: in het verleden uitvoerig contact geweest met meerdere omwonenden en het (opgeheven) Wijkplatform Elst Zuid. Vangacties ook gecommuniceerd op gemeentepagina. Na de laatste vangactie (kippen/hanen) geen actie meer geweest. Bijna onmogelijk om alle kippen en hanen weg te vangen, omdat zij vluchten naar particuliere terreinen waar wij geen toegang tot hebben/krijgen.

Kosten/baten: Er zijn af en toe kosten voor het herstellen van straatwerk wegens verzakkingen die door konijnen(holen) zijn ontstaan. Daarnaast zijn er kosten voor voer, dierenarts en overige zaken die bij het hertenkamp spelen, begroot circa € 1.400, maar dit budget wordt jaarlijks overschreden met circa € 1.000.

Ratten

Een paar jaar geleden is bij Watergoed in Valburg in de zomer een bacterie gevonden die de ziekte van Weil kan veroorzaken. De bacterie kan afkomstig zijn van ratten. Vanwege het gevaar voor de volksgezondheid moest opgetreden worden. Team Veiligheid heeft zich destijds met het dossier bezig gehouden.

Vanuit Team Openbare Werken worden ook ratten bestreden.

Wettelijke taak: algemene zorgplicht. De gemeente moet een meldpunt hebben en actief optreden bij (dreigend) gevaar voor de volksgezondheid.

Hoe doen we het nu: algemeen: het meldpunt ligt bij TOPW. Er wordt rattengif verstrekt en er wordt gebruik gemaakt van professionele ongediertebestrijders.

Casus Watergoed: ten aanzien van het gevaar voor de volksgezondheid bleek in dit geval de provincie bevoegd gezag voor de uitvoering van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (Whvbz). Ook de GGD, het recreatieschap Uiterwaarde (eigenaar), Watergoed, de politie en de gemeente zijn betrokken geweest. De rol van de gemeente zag voornamelijk op de mogelijkheid om boa's te 'leveren' als dat nodig zou zijn.

Kosten/baten: ongediertebestrijding + ophalen kadavers circa € 8.000 in de begroting.

De casus bij Watergoed heeft voor de gemeente geen noemenswaardige kosten meegebracht.

Opvang zwerfdieren en gewonde dieren

De gemeente heeft een overeenkomst met het Dierentehuis Arnhem e.o., gevestigd in Velp. De gemeente maakt gebruik van de opvangmogelijkheden (asiel) en de dierenambulance.

Wettelijke taak: de gemeente heeft een wettelijke opvangplicht voor twee weken.

Hoe doen we het nu: Wij nemen diensten af bij het Dierentehuis Arnhem e.o. Per kwartaal brengt het dierentehuis de gemaakte kosten in rekening.

Kosten/baten: het gaat jaarlijks om een beschikbaar budget van € 50.000, dat ook volledig wordt gebruikt.

Overige dieren

Overige vragen m.b.t. dieren gaan bijvoorbeeld over muizen, kauwen, steenmarters, pauwen, meeuwen, kikkers etc. Dit betreft meestal meldingen van overlast, vaak in een bepaalde tijd van het jaar (paar- en broedseizoen).

Wettelijke taak: het betreft vaak meldingen over beschermde dieren die 'overlast' geven in een bepaald seizoen. Deze dieren moeten we met rust laten.

Hoe doen we het nu: de melder wordt telefonisch of schriftelijk geïnformeerd, waarbij meestal het antwoord is dat we hier niets aan doen. Indien nodig wordt doorverwezen naar het Kennis- en Adviescentrum Dierplagen of wordt informatie bij de Dierenbescherming ingewonnen.

Kosten/baten: geen.

Vergunningen

Bij team Omgeving worden aanvragen ingediend voor evenementen met dieren, zoals de bekende paardenmarkt, maar ook shows met dieren (katten/honden/vogels). Overigens is voor de paardenmarkt heel veel geregeld om het dierenwelzijn zo goed mogelijk te waarborgen. De paardenmarkt wordt georganiseerd door de Stichting Paardenmarkt Elst, in samenwerking met de gemeente en andere partijen. Andere stichtingen nemen een voorbeeld aan 'onze' paardenmarkt als het gaat om dierenwelzijn en het handhaven van de openbare orde en veiligheid.

Wettelijke taak: geen, het is aan de gemeente om evenementen met dieren al dan niet toe te staan.

Hoe doen we het nu: bij gebrek aan visie en vastgelegd beleid wordt veelal enkel gekeken of een evenement op grond van het bestemmingsplan mogelijk is. Zo ja, dan moet veelal worden vergund, omdat er geen aanvullende voorwaarden/eisen zijn geformuleerd.

Kosten/baten: geen (enkel leges).

Schuilstallen

Wij krijgen regelmatig vragen over het mogen plaatsen van schuilstallen in weilanden (particulier eigendom of gehuurd van de gemeente). Ons bestemmingsplan laat dit niet zonder meer toe (bouwwerken in het buitengebied). Dit terwijl de klimaatverandering met zich meebrengt dat er vaker lange periodes zijn van (extreme) hitte, maar ook periodes van veel neerslag. Vanuit dierenwelzijn is een mogelijkheid om te schuilen voor extreem weer zeer belangrijk. Dit kan in de vorm van een schuilstal of bijvoorbeeld beplanting (bomen). Uitgebreidere informatie staat in de *Brochure Schuilstallen in het buitengebied 2016 (bijlage 2)*.

Afwijken van het bestemmingsplan kán, maar onder voorwaarden waaraan moeilijk kan worden voldaan:

Een schuilstal is in dit soort gevallen altijd vergunningplichtig.

Het geldende bestemmingsplan 'Buitengebied Overbetuwe' laat geen schuilstallen toe.

In het geldende bestemmingsplan is wel de volgende afwijkingsbevoegdheid opgenomen voor het bouwen van schuilstallen:

"Bij omgevingsvergunning kan worden afgeweken van de regels en de bouw toestaan van een schuilgelegenheid voor dieren met een oppervlakte van maximaal 15 m² en een hoogte van maximaal 2,7 m, mits de perceelsgrootte minimaal 1 ha bedraagt en het perceel niet direct grenst aan het erf van een woning.

Een omgevingsvergunning als hiervoor bedoeld kan slechts worden verleend, mits:

- a. de belangen van de eigenaren en/of gebruikers van betrokken en nabijgelegen gronden niet onevenredig worden geschaad;*
- b. het straat- en bebouwingsbeeld, de stedenbouwkundige kwaliteiten en de verkeersveiligheidsbelangen niet onevenredig worden geschaad."*

Als niet aan de hiervoor staande voorwaarden wordt voldaan, is de bouw van een schuilstal alleen mogelijk als het bestemmingsplan wordt gewijzigd.

Wettelijke taak: in de Wet dieren is opgenomen dat dieren gevrijwaard moeten zijn van (onder andere) fysiek en fysiologisch ongerief (waaronder koude en hitte).

Hoe doen we het nu: als er nu aanvragen voor schuilstallen komen, worden deze afgewezen omdat het vanuit het bestemmingsplan niet is toegestaan.

Kosten/baten: voor het mogelijk maken van schuilstallen is een wijziging van het bestemmingsplan nodig, dit kost tussen de € 10-25.000 (inclusief leges).

Adviserende instanties

Kennis- en Adviescentrum Dierplagen (KAD)

De gemeente is aangesloten bij het KAD. Het Kennis- en Adviescentrum Dierplagen (KAD) in Wageningen is een landelijk kenniscentrum voor informatie, advies, opleidingen en onderzoek op het gebied van de preventie en bestrijding van plaagdieren.

We betalen een jaarlijkse contributie van circa € 4.100 ex btw.

Faunabeheereenheid Gelderland

De FBE coördineert de uitvoering van alle vormen van het faunabeheer in de provincie Gelderland en stelt een faunabeheerplan op, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Ze regelt het evenwicht tussen de belangen van dieren, bewoners, toeristen en ondernemers door te werken aan schadebestrijding en beheer van dierenpopulaties. Agrariërs, particuliere grondbezitters, jagers, natuurorganisaties en overheden werken hiervoor samen in de FBE. Voor informatie en hulp kunnen wij terecht bij de Faunabeheereenheid Gelderland.

Dierenbescherming

Daarnaast kan informatie worden ingewonnen bij de Dierenbescherming.

Beleid

Er is geen beleid geformuleerd over het onderwerp 'dieren'. Sinds 2019 is Brigitte Faber- de Lange de wethouder met dieren(welzijn) in haar portefeuille.

Wel is in 2016 een 'memo plaagdieren' geschreven, naar aanleiding van een presentatie gehouden door Loo Plan voor bos, natuur en landschap. Deze memo, met daarin een aantal aanbevelingen, besteedt aandacht aan bruine rat, konijn, vleermuis, gans en steenmarter. Bij de presentatie waren ook 2 teammanagers aanwezig. Het idee was om een discussiepaper te maken voor het college over een aangepaste werkwijze, waarbij de gemeente haar wettelijke taken uitvoert en de melder een grotere verantwoordelijkheid krijgt. Aan deze discussiepaper is echter geen gevolg gegeven. De zaken die hierin naar voren kwamen, kunnen uiteraard ook in een beleidsstuk worden opgenomen. De memo is opgenomen als bijlage 3. NB: de memo is van 2016 en daardoor op een aantal punten gedateerd (Flora en Faunawet is bijvoorbeeld vervangen door de Wet natuurbescherming).

Actueel: de VNG heeft in september 2020 een bericht aan het ministerie van LNV gestuurd over de wens van gemeenten om meer bevoegdheden te kunnen krijgen als het gaat om handhaving (door BOA's) en bijvoorbeeld het verbieden van festiviteiten met dieren. De minister heeft de brief positief ontvangen en aangegeven in gesprek te willen gaan met gemeenten
(<https://vng.nl/sites/default/files/2020-09/200908-brfvngmeerbevoegdheden.pdf>).

Wat hebben we nodig?

Beleidsnotitie, uitgangspunten om bij klachten en verzoeken aan te kunnen refereren. Dit eventueel in samenwerking met Dierenbescherming of vergelijkbare organisatie.

De Dierenbescherming heeft in 2018 de uitgebreide *Nota aanbevelingen gemeentelijk dierenwelzijnsbeleid* opgesteld. Dit document kan ook fungeren als inspiratie en praatstuk, omdat er veel en zeer uiteenlopende situaties aan bod komen. Dit document is bijgevoegd als bijlage 4.

Er kan meer gebruik worden gemaakt van de gemeentelijke website en het gemeentenieuws voor informatievoorziening (bijvoorbeeld: wat te doen bij een gevonden/gewond dier, of aandacht voor het dumpen van dieren).

Onderwerpen die onder andere aan bod kunnen komen in beleid:

- Hoe omgaan met jachthuur/viswaterhuur
- Vuurwerk in gebieden met veel dieren
- Ballonnen in openbare ruimte
- Levende kerststallen en ander 'vermaak' met dieren
- Duiven loslaten (bij trouwerijen)
- Bijen
- Chipplicht katten (*actueel: momenteel loopt er een pilot in Amsterdam en Alphen a/d Rijn*)
- Evenementen tijdens broedseizoen
- Eisen t.a.v. brandveiligheid in stallen
- Megastallen en niet-grondgebonden veehouderij
- Schuilmogelijkheden in weides
- Educatieve functie kinderboerderijen (Landerij de Park?)
- Protocol paardenmarkten (is al een voorwaarde in vergunning)
- Circus met dieren
- Shows met dieren (honden/katten/(roof)vogels etc.)
- Bevindingen uit de *memo plaagdieren* (bruine rat, konijn, vleermuis, gans en steenmarter)
- Hulp aan minima m.b.t. dierenartskosten (bijv. één consult voor één dier, per huishouden per jaar)
- Helpdesk vanuit de Dierenbescherming voor gemeentelijke sociaal hulpverleners
(<https://www.dierenbescherming.nl/wat-wij-doen/ons-werk/hulp-aan-mens-en-dier/helpdesk-hulpverleners>)
- Campagnes Dierenbescherming promoten, bijvoorbeeld Happy Konijn, Deel je wei, februari gebitsmaand (op website en in gemeenteblad)